

16. JÓZSEF MEGBOCSÁT A TESTVÉREINEK (1Móz 44,14–45,28)

Gyülekezeti óraszám: 1. Egyházi iskolák óraszám: 2.

(ÁLLAMI ISKOLÁK ÓRÁJÁRA ÉS EGYHÁZI ISKOLÁK 1. ÓRÁJÁRA)

A tantervben megfogalmazott gondolatok

Szituációs játékok, beszélgetések a megbocsátásról József története kapcsán.

TEOLÓGIAI ALAPOZÁS

(Felhasznált irodalom:

Bartha Tibor (szerk.): Keresztyén Bibliai Lexikon. Budapest, 1995, Kálvin Kiadó.

Bright, John: Izrael története. Budapest, 1968, Egyetemi nyomda.

Jubileumi kommentár/A. Szentírás magyarázata. Budapest, 1995, Kálvin Kiadó.

Biblia magyarázó jegyzetekkel. Budapest, 1996, Kálvin Kiadó.)

A megbocsátás Isten népe számára elengedhetetlen feltétele az Istennel és egymással való kapcsolatunknak. Isten szoros szövetségi kapcsolatba lépett az emberrel, hogy az embert ebben a kapcsolatban felemelhesse, és vele magát, mint gondviselő Istent megismertethesse. Ez a kapcsolat azonban az ember tökéletlensége folytán törékeny. Az ember hibái, vétkei miatt időről időre megtöri a kapcsolatot, amely a hűtlenséggel (végső soron az isteni akarat iránti közöny, vagy engedetlenség miatt) gyakran a végső megoldhatatlan tűnő helyzetekbe torkollik.

A megbocsátás bibliai értelemben Isteni kegy (nem automatikus szerep), amellyel az erősebb fél lemond a jogos bosszúról, az elégtételről, és a történetek ellenére a viszonyt rendezettnek tekinti. Isten megbocsátása azt is jelenti, hogy a kapcsolatot megrontó bűnt nem emlegeti fel többé. Ő az, Aki ebben a szövetségi viszonyban tud távlatokban gondolkodni akkor is, ha a másik fél csak a maga akaratát akarja érvényesíteni.

József megbocsátásában sok hasonlóságot mutat az isteni megbocsátással. Ő is hatalmi pozícióban van, szó sincs tehát egyenlő erőviszonyról a két fél (ő és a testvérei) között. Ő mégis le tud mondani mind a bosszúról, mind az elégtételről. Én vagyok József, a testvéreitek, akit eladtatok Egyiptomba!- ismerteti meg magát a testvéreivel. Ebben a mondatban sem szemrehányásként emlegeti az egyiptomi eladást, csupán azért, hogy a testvérek tényleg elhiggyék, hogy ő áll előttük, hiszen erről a dologról az érintetteken kívül senki sem tudhatott. ...Azért küldött isten előttetek, hogy életben maradjatok, mondat pedig nyilvánvalóvá teszi, hogy József már magasabb összefüggésben tudja szemlélni sorsa alakulását, így a testvérei tettét is.

A régi, de eleven konfliktust végül is József megbocsátása rendezi el. Mégis ezzel szorosan összefügg a testvérek Benjámintól kiállása is. Az, ahogyan testvérek most kiállnak a kivételezett kistestvér mellett (holott nem tudják biztosan, hogy nem Benjámintól a tolvaj) Józsefet meggyőzi arról, hogy valóban megváltoztak a vele keményen elbánó bátyjai. Júda szavai pedig meggyőzik arról, hogy most már képesek más érzéseire is tekintettel lenni („apánk meghalna a bánatában”). Végül József számára talán a legmeggyőzőbb mozzanat Júda ajánlata: Ő maradjon fogoly a távoli országban, Benjámintól pedig térjen haza! Ne feledjük, ezt az a Júda mondja, aki annak idején kitalálta, hogy Józseftől úgy szabaduljanak meg, hogy eladják a kereskedőknek!

Ezzel a próba elérte a célját. Nyilvánvalóvá vált a testvérek felelősségteljes összetartása.

József örömmel hívja Egyiptomba a testvéreit és öreg édesapját (édesanyja már nem él). Gósen földjén (a Nílus deltájáról keletre) telepedhetnek le, ahol átvészelve a hátralévő szűk

esztendőket. Míg Ábrahám és Izsák utódai között szakadásra kerül sor, addig József apja és a testvérek Egyiptomba költözésével Jákób utódai együtt maradnak.

VALLÁSPEDAGÓGIAI SZEMPONTOK

A kisiskolás gyermekek sokat vitatkoznak, veszekszenek, és meg is haragszanak egymásra. Ez akár apróságok miatt is történik. Ahogyan az is, hogy nagyon hamar megbékülnek egymással. A legjobb barát és a legjobb barátnő „helye” a másodikosok esetében sem stabil még teljesen, ezért a baráti kapcsolatokban is előfordulnak összekapások.

Vegyük ugyanakkor komolyan őket olyan szempontból, hogy a megbocsátást, elengedést már ebben a korban segíteni kell ahhoz, hogy az egymás iránti indulatuk ne gyűljön tovább bennük! Mivel itt is befolyásolóak azok a minták, amelyek a gyermeket körülveszik, ezért fontos élhető keresztyén mintákat felmutatni számukra. Ez akár a meglévőket erősítheti – vagy ha szükséges, ki is olthatja és helyettesítheti.

A viták tele vannak indulattal, érzelmekkel. A megbocsátásnak is van érzelmi része, ami egyfajta „felengedést”, „kiengedést”, megkönnyebbülés érzését vagy éppen örömezt jelent a gyermek számára. Természetesen attól is függ, hogy ő a megbocsátó oldalon áll, vagy ő az a személy, akinek megbocsátottak.

Mivel a másodikos gyermekek még nagyon konkrét módon gondolkodnak, ezért a megbocsátás „tanítása” és a megbékélés, kibékülés folyamata is csak konkrét helyzetekhez köthető a számukra. Azt azonban valószínűleg mindenki átélte már, hogy megbocsátottak, vagy ő kapott bocsánatot valakitől. A témával kapcsolatos alapvető kiindulás tehát ismerős lehet a számukra. A hittanoktató/lelkipásztor a saját viselkedésével is adhat mintát (és adjon is!), hogyan lehet megbocsátani, hogyan lehet békességre törekedni azért, hogy a vitás helyzet megszűnjön. Ez nem azonos azzal, hogy feltétel nélkül elfogadja a gyermekek minden tettét, de az órai magatartása mutasson példát akár a bocsánatkérésre, akár a megbánó magatartás elfogadására. A megbocsátás folyamatát jól ábrázolja a következő ábra:

Miért fontos megbocsátani? A megbocsátás (elengedés és lezárás) folyamata hozzájárul a lelki (és így a testi) egészséghez. Ha ugyanis valaki nem tud megbocsátani, akkor a benne lévő harag felőrölheti. Ha pedig a bűnbánat és a bocsánatkérés ellenére sem bocsátanak meg valakinek, akkor a belső konfliktusokat, belső kitesztottságot és az el nem fogadás érzését eredményezheti.

A másodikos gyermekek megbékülési folyamatai általában egyszerűek, és bár nagy intenzitású érzelmeket hordoznak magukban, de nagyon hosszán tartó harag ritkán keletkezik a mindennapi konfliktusokból. (A komoly, mély sérülést okozó konfliktus, ami talán nem is tudatosul haragként és konfliktusként a gyermekben, már más kérdés). Ugyanakkor viszont szükségük van a jó mintákra és a megbocsátás folyamatának „megtanulására”.

Hogyan tanítható ez a folyamat a kisiskolások számára? Mindenképpen konkrétumokon keresztül, a megbocsátás folyamatának felidézésével és közös (alapos) átgondolásával. Ehhez jó, ha a beszélgetésen kívül szituációs játékok, a feloldódást segítő gyakorlatok kapcsolódnak. Bár a gyermekek ebben a korban egy szempontból közelítenek még többségében a témákhoz, de a konfliktushelyzetek, kibékülés és megbocsátás mindkét oldalról érthető a számukra. Ennek az az oka, hogy általában mindkét helyen álltak már. A tanítás különböző lehetőségei:

a) A bocsánatkérésnél segíthetjük annak a felismerését, hogy melyek azok a helyzetek, amikor bocsánatot kell kérnünk – mert fájdalmat, sérülést (testi vagy lelki) okoztunk a másik személynek. Ez leginkább úgy érhető el, ha egy konfliktushelyzetről szóló szituáció során mindkét oldalt „eljátssza” a gyermek. Az érzések, illetve az ott átélt helyzet aztán a megbeszélés során segíti a sértett és megbántott ember helyzetébe való beleélést.

b) A bocsánatot kérő személy esetében gyakoroltathatjuk a bocsánatkérés formáit. Különösen figyeljünk arra, hogy az adott tanulónak mi a saját leghatékonyabb kifejezési módja („bocsánatkérési nyelve”). Arra is felhívhatjuk a figyelmét, hogy ő maga figyelje a másik személy reakcióit, és ebből is láthatja, hogy kinél mi a leghatékonyabb.

A bocsánatkérés legismertebb formái, melyek taníthatók ebben a korban:

1. Nyelvi kifejezőeszközök: pl. bocsánat, sajnálat, „meg tudsz bocsátani?”, stb. A gyermekek egy része nem ismeri ezeket a kifejezéseket, ill. nem tudja használni őket, ezért segíthetjük őket ebben is.
2. Jóvátétel – akár valamilyen tárgyi módon. (Ézsau és Jákób történetében is találkozhatunk ezzel.
3. Testi érintéssel való kifejezés. Pl. ölelés.

Ha a konkrétumok alapján a megbékélés, megbocsátás fogalomként is érthető a gyerek számára, akkor vihetjük tovább a témát, és előkerülhet mélyebben Isten megbocsátásának, a bűnbocsátatnak a fogalma.

A témával kapcsolatban hasznos információk találhatóak a következő könyvben:

Chapman, Gary; Thomas, Jennifer: Ha nem elég a sajnálat, 2010. Harmat Kiadó
www.harmat.hu

A TÉMÁHOZ KAPCSOLÓDÓ KÖVETELMÉNYEK:

Minimum	Optimum
<ul style="list-style-type: none"> • Bátorítással vegyen részt az órán a hittanoktató által kezdeményezett feladatokban, játékokban, közös beszélgetésekben, közös éneklésben, imádkozásban • Tudja a hittanoktató kérdései alapján elmondani József megbocsátásának történetét. • Tudjon példát mondani saját életéből a megbocsátásról. 	<ul style="list-style-type: none"> • Önként és aktívan vegyen részt az órán a hittanoktató által kezdeményezett feladatokban, játékokban, közös beszélgetésekben, közös éneklésben, imádkozásban • Saját korosztályának és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten legyen képes megfogalmazni, hogyan tudott József megbocsátani testvéreinek. • Saját korosztályának és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten

	<p>tudja elmondani röviden József történetét összefüggésében.</p> <ul style="list-style-type: none"> Saját korosztályának és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten legyen képes elmagyarázni példákon keresztül, hogy hogyan tudott megbocsátani, amikor megbántották.
--	--

ÓRAVÁZLAT-JAVASLAT

Fő hangsúly: A megbocsátás folyamatának segítése József történetén keresztül.

Értelmi cél: Annak a tudatosítása, hogy a megbocsátás a rossz érzések elengedését jelenti.

Érzelmi cél: A megbocsátás érzelmi háttere.

Pragmatikus cél: Arra bátorítás, hogy a tanuló tudjon beszélni a megbocsátás nehézségeiről és lehetőségeiről a saját életében.

Óra fő része	Javaslatok	Módszertani javaslatok, Taneszköz
Motiváció, ráhangolódás, előzetes ismeretek aktiválása	<p>HF. ellenőrzése</p> <p>Játék: Csomózás Idő: 5-10 perc Létszám: 15-30 fő Nagy körben állunk és két kezünket előrenyújtjuk. Becsukjuk a szemünket, majd számolásra mindenki előrébb jön, és csukva tartott szemmel keres egy-egy kezét, amellyel összefogódzhat. Miután nem maradt kéz szabadon, kinyitjuk a szemeket, és megpróbáljuk egy (vagy több) körré kibogozni az összekuszálódott alakzatot.</p>	<p>Közös megbeszélés</p> <p>Játékhoz: József családja életében összekuszálódottak a dolgok. Vajon sikerült-e kibogozni?</p>
Feldolgozási javaslat	<p>Beszélgetés a tankönyvi lecke képeiről Lehetséges segítő kérdések:</p> <ul style="list-style-type: none"> Mit kell megbocsátani a történetekben? Melyiket a legnehezebb neked megbocsátani? Hogyan oldanád meg a helyzeteket? <p>Kapcsolódó feladat: 4. f.</p> <p>Tankönyvi szöveg feldolgozási javaslat: Történetmondás vázlata</p> <ul style="list-style-type: none"> József haragot színlel az „ellopott” pohara miatt A testvérek könyörögnek Benjámínért József felfedi igazi kilétét A testvérek öröme József a történetükben Isten tervét látja megvalósulni József Egyiptomba hozatja a családját. <p>Beszélgetés a lecke alapján:</p>	<p>Tankönyv közös megbeszélés, egyéni munka (min. 5 perc) képek elemzése, hittanoktató segítségével</p> <p>Tankönyv</p>

	<p>A beszélgetés irányvonalai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A megbocsátás szükségessége • Mi segíthet a megbocsátásban? • Megváltozhatunk? • Beszéljünk az érzésekről, amelyek a megbocsátást megelőzik! <p>Kapcsolódó feladat: 5. f. (min.10 perc)</p>	
--	--	--

TOVÁBBI ÖTLETEK

1. Képelemzési és szövegelemzési módszertani segédlet

TKEI 90-91. o. és TKGY 86-87. o.

A képen látható:

Bal oldalon Józsefet látjuk egyiptomi öltözékben, kitárt karokkal, mosolyogva fogadja testvéreit. A testvérek egy tömött csoportban álnak, arckifejezésük sokféle érzelmet fejez ki: csodálkozást, örömet, döbbenetet, mert József épp azt mondja: „Én vagyok József, a ti testvéretek”.

Jobb oldalon két infógrafikát látunk. Az első szituációban a kistestvér levágta a nagyobbik lány babájának a haját, ezért a testvére haragos, elkeseredett. A másik képen az ülő fiú fájdalmas arckifejezése, és mellette a labda, azt sugallja, hogy megütötte magát, talán kifecamodott a bokája. A három társa közül az egyik próbál segíteni, míg a másik kettő kárörvendően, karba tett kézzel nézi a balesetet szenvedett fiút.

Instrukció a képolvasáshoz és a kapcsolódó szöveg elemzéséhez

TKEI 90. o. és TKGY 86. o.

- Szerinted miért nem ismerték meg Józsefet a testvérei?
- Hogy viselkedtek előtte?
- Mit akart József? Miért akarta magánál tartani Benjámint?
- Milyen magyarázatot adtak Józsefnek? Hogyan kérlelték?
- Nézd meg a képet! Mit mondhat épp József?
- A testvérei hogyan fogadják a bejelentését, hogy József a testvérük?
- Mit gondolt József a testvéreiről?
- Mit mondott nekik?
- Hogyan fejeződik be a történet?
- József miért bocsátott meg a testvéreinek?
- Miért költöztette a családját Egyiptomba?
- Mi a véleményed Józsefről?

TKEI 91. o. és TKGY 87. o.

- Mit történt az első képen? Mit csinált Sári a testvére babájával?
 - Mit érezhet a testvére, amikor meglátja, hogy mi történt a babájával?
 - Képzeld el, hogy te vagy Sári helyében! Mint mondasz a testvérednek?
 - Megbocsát vajon? Mi a véleményed? Te mit tennél, ha bocsánatot kérnének tőled?
 - Voltál már hasonló helyzetben? Meséld el! Mit éreztél?
-
- Mi történhetett a fiúval, akinek fáj a lába? Képzeld el!
 - Mit tesz az, aki segíteni akar neki? Ő okozta a bajt? Mit gondolsz?

- Mit érez a másik két fiú? Miért?
- Ki kér bocsánatot kitől? Miért?
- Te szoktál bocsánatot kérni? Hogyan és mikor?
- Meg tudsz bocsátani annak, aki megbántott? Miért nehéz ezt megtenni?

2. Játék: Megbocsátó arcok és mozdulatok

A József, az álomlátó c. órára visszautalva játszunk el újra a testvérek és József arcjátékát, mozdulatait! Ha a gyermekek még emlékeznek, hasonlítsuk össze beszélgetésben az akkori és a mostani játékunkat!

A testvérek arca: Amikor József felfedte magát testvérei előtt, megváltozott minden jelenlévő arckifejezése.

Álljunk párokba, és mutassuk meg egymásnak, milyen lehetett a testvérek arca! Milyen lehetett József arca, látva mindezt? Milyen lett volna Jákób arca, ha látja a fiai viselkedését? Mutassuk meg! (Gyakorlott, összeszokott csoportban „ki is hangosíthatjuk” a gondolatokat a mimika mellé.)

3. Játék: Képregény

Némajátékkal, állóképekkel jelenítsük meg a megbocsátás jelenetét! Osszuk legalább két csoportra a hittanosokat! A feladat: 4 képet mutassanak be a gyermekek, mintha egy képregény egy-egy rajzát látnánk. Adjunk nekik egy kis időt a képek megalkotására, majd minden csoport mutassa be, amit alkotott. A képek közötti váltást a hittanoktató tapssal jelezze, nem beszélhet senki ezalatt. A végén beszéljük meg a látottakat!

1. kép: József felelősségre vonja testvéreit
2. kép: Júda könyörög Benjáminért
3. kép: József sírva fakad
4. kép: A testvérek és József öröme

16. JÓZSEF MEGBOCSÁT A TESTVÉREINEK
(1Móz 44,14–45,28)

Egyházi iskolák óraszám: 2.

(EGYHÁZI ISKOLÁK 2. ÓRÁJÁRA)

MEGJEGYZÉS:

Teológiai alapot és Valláspedagógiai szempontokat ld. az előző óravázlatnál.

A TÉMÁHOZ KAPCSOLÓDÓ KÖVETELMÉNYEK:

Minimum	Optimum
<ul style="list-style-type: none">• Bátorítással vegyen részt az órán a hittanoktató által kezdeményezett feladatokban, játékokban, közös beszélgetésekben, közös éneklésben, imádkozásban• Tudja a hittanoktató kérdései alapján elmondani József megbocsátásának történetét.• Tudjon példát mondani saját életéből a megbocsátásról.	<ul style="list-style-type: none">• Önként és aktívan vegyen részt az órán a hittanoktató által kezdeményezett feladatokban, játékokban, közös beszélgetésekben, közös éneklésben, imádkozásban• Saját korosztályának és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten legyen képes megfogalmazni, hogyan tudott József megbocsátani testvéreinek.• Saját korosztályának és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten tudja elmondani röviden József történetét összefüggésében.• Saját korosztályának és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten legyen képes elmagyarázni példákon keresztül, hogy hogyan tudott megbocsátani, amikor megbántották.

ÓRAVÁZLAT-JAVASLAT

Fő hangsúly: A megbocsátás folyamatának segítése.

Értelmi cél: Annak a tudatosítása, hogy a megbocsátás a rossz érzések elengedését jelenti.

Érzelmi cél: A megbocsátás érzelmi háttere.

Pragmatikus cél: Arra bátorítás, hogy a tanuló tudjon beszélni a megbocsátás nehézségeiről és lehetőségeiről a saját életében.

Óra fő része	Javaslatok	Módszertani javaslatok, Taneszköz
Motiváció, ráhangolódás, előzetes ismeretek aktiválása	Öklök, sérelmek: A hittanoktató előzőleg a gyerekek számának megfelelő öklöbe szorított, életnagyságú színes karton kezeket készít (könyöktől lefelé).	Közös megbeszélés Az osztályban sok nézeteltérés lehet a gyerekek között. Próbáljuk meg elérni, hogy nevek

	<p>Minden gyerek, akit megbántottak, egyenként elvehet egyet az asztalról, megnevezve egy szóban, vagy rövid mondatban a sérelmet. pl.: kicsúfoltak</p> <p>Megbeszélés:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mit érezték akkor? • Most mit éreznek? • Sikerült-e megbocsátani? • Miért igen? Miért nem? 	<p>említése nélkül, csak a sérelem hangozzék el!</p>
<p>Feldolgozási javaslat</p>	<p>Kapcsolódó feladat: 1. f.</p> <p>Közös feladat értelmezés egyéni munka (min. 2 perc) értékelés (megerősítő, bátorító)</p> <p>A beszélgetés irányvonalai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Milyen érzések jutnak eszed most, ahogy visszagondolsz egy konkrét esetre? • Milyen szerepe lehet az imádságnak hasonló helyzetekben? <p>Kapcsolódó feladat: 2. f.</p> <p>Négy levél elolvasása, (lehet a hittanoktató is) közös megbeszélés (min. 10 perc)</p> <p>Beszélgetés a levelek alapján: essen szó arról, hogy mindenki átélhet hasonló rossz érzéseket, hogy mindenki lehet okozója és elszenvetője is hasonló helyzeteknek! Ez szinte elkerülhetetlen (persze próbáljuk meg elkerülni), de nagyon sok dolog rendeződhet, ha meg tudunk bocsátani.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Beszélgessenek arról, hogy a megbocsátással lehet újra a régi a kapcsolat. Ez nem könnyű, de a lelkünk igazán akkor lesz békés. – Ki bántott meg kit a levelek alapján? – Érthető-e a harag? – Hogy lehetett volna elkerülni a helyzetet? – Mit lehet most tenni, hogy rendeződjön a helyzet a szereplők között? <p>A kiosztott kezek gazdái most saját sérelmeikkel kapcsolatban mondják el, hogyan sikerült megbocsátaniuk, majd vigyék ki a hittanoktatónak az ökleiket. (ha nem tudtak még megbocsátani, próbálják meg megfogalmazni, hogy mi segíthetne ebben. (pl. a másik kérjen bocsánatot, vagy nem</p>	<p>A beszélgetést igyekezzünk a megoldások felé irányítani, érdemes egy-egy levelet külön megbeszélni!</p> <p>Beszélgetés, Csoportmunka Problémafelvetés Erkölcsei ítéletalkotás Ezeken hétköznapi szituáción keresztül tudunk beszélgetni a negatív érzéseinkről, a hibákról, amit elkövettek velünk szemben, vagy másokkal, keresve a helyzet megoldását.</p>

	<p>volt olyan nagyon bántó, majd idővel biztos elfelejti stb.)</p> <p>A megbeszélés közben a kivitt kezeket bluetech-kel egy kartonra ragasztjuk össze-vissza, majd amikor az utolsó gyerek is kihozta az öklét, azokat körbe egymás mellé ragasztjuk. Ezt követően egy arany filccel az öklök közötti kis részeket összekötjük, hogy úgy tűnjön, mintha egy arany karikát fognának közösen. Így az fenyegető öklök megszélidülnek, és az összefogás jelképévé válnak.</p> <p>Kapcsolódó feladat: 3. f.</p> <p>Az imádságok elolvasása után megkeressük közösen a témához leginkább illő imádságot, és együtt elmondjuk.</p> <p>A tankönyvi lecke ellenőrzésére, elmélyítésére a feladatok alapján.</p>	
--	--	--

1. A témához felhasználható énekek:

Dicsérvétek az Urat: 90. Tehozzád emelem

Dicsérvétek az Urat: 156. Mi segítségünk (+JJ)

Jézushoz jöjjetek: 29. Feljött a nap – kánon

Jézushoz jöjjetek: 65. Atyám én imádlak – kánon

Református Énekeskönyv: 25. zsolt. 4. 6-8.verse: Jó és igaz az Úr

Református Énekeskönyv: 81. zsolt. 1. 12. 14.verse: Örvendeztetek

Református Énekeskönyv: 136. zsolt. 23. 25. verse: Megemlékezék rólunk

Református Énekeskönyv: 254. dics. 5. 7-8. verse: Segítségül azért

Református Énekeskönyv: 395. dics. 3. verse: Nevelj minket egyességre